

Stanisław Ptaszycki

"Powieść' o trioach korolach - wołchwach w zapadno ruskim spiskie XV wieka", W. N. Peretc, Petersburg 1903 : [recenzja]

Pamiętnik Literacki : czasopismo kwartalne poświęcone historii i krytyce
literatury polskiej 3/1/4, 655-656

1904

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

Recenzye i Sprawozdania.

Peretc W. N. Powiest' o trioch korolach-wołchwach w zapadno-russkom spiskie XV. wieku (Pamiatniki drevniej piśmiennosti i iskusstwa CL.). Petersburg 1903. 8° V+111.

Zaznaczamy zjawienie się przedruku przekładu białoruskiego historii trzech króli podług rękopisu biblioteki, niegdyś Załuskiego, obecnie publicznej w Petersburgu. Jest to rękopis z końca XV wieku (podług wodnego znaku), papierowy; oprócz Historii trzech króli zawiera Mękę Chrystusową, wydaną w r. 1891. przez p. Tupikowa¹⁾ i żywot S. Alessego, dołączony do wydania historii Trzech Króli. Oprócz rękopisu Załuskiego jest jeszcze kilka innych rękopisów, zawierających Mękę i Historię.

Inne rękopisy mają adnotację, że jest to przekład z polskiego. Dotąd nie znamy pierwowzoru polskiego ani dla Męki, ani dla Historii. Znane polskie teksty z rękopisu Petersburskiego z XVI. w. (Publicznej Biblioteki: Pol. F. I, 16.) nie mają nic wspólnego z ruskim przekładem. Prof. Karskij w studjum o tym rękopisie (Sbornik Otdielenija ruskago jazyka, t. LXV.) przypuszcza, że to jest przekład z łacińskiego.

Oto mały wzór przekładu białoruskiego:

Ale bytnost' tych trzech korolew błogosławlenych sproroczeŭstwa Bałaam kapłana Madián proroka poganskoho peredok wzięła jejże mezi innymi mnohimi rzeczami prorokujuczi tak howorit: uzyjdiet zwiezda z Jakowa a powstaniat czełowiek sy izrahela, a budiet' panowati usiemu po hanstwu, jakoż to u starom zakonie spolniej jest' popisano, pro toho Bałaam jest' swarienie na wstoku sołnca mieżi chriestijany da židy...

¹⁾ Strasti Christowy. (Pamiatniki Drevniej piśmiennosti i iskusstwa CXX.) S. Pb. 1901.

Materia vero istorum trium regum beatorum ex propheta Balaam sacerdotis Madian prophete gentilis originem traxit, qui inter plurima alia prophetando sic ait: orietur stella ex Jacob et exurget homo de Israhel et dominabitur omnium gentium prout in veteri testamento plenius continetur. De isto Balaam est altricatio in oriente inter christianos et iudeos...

Jest to dosłowny przekład z łaciny i nic nie wskazuje na polski prototyp Izrahela — może wskazywać na Israhel, ale to mogło być i po polsku (por. Ps. Flor. 134, 19.) — ale altricatio — swarzenie, niby polskie — swarzenie — nieznanne Lindemu. —

W polskim przekładzie z w. XVI. ten ustęp oddany w sposób następujący:

Jistność zaprawdę tych trzech królów błogosławionych sprorokowania Balaam kapłana Madian proroka pogańskiego początek wzięło, który między innymi wiele rzeczami prorokując tako rzekł: wyniknie gwiazda z Jakoba, a powstanie człowiek Izrael, to jest z żydowstwa, a będzie panował wszystkiemu ludu, jako w starym zakonie zupełnie jest wypisano, bo o tym proroku Balaam jest niktora rzecz w początku między krześciany i między żydy...

Należałoby te teksty zbadać znawcom dawnego języka białoruskiego i polskiego.

Dawniej przekładali z polskiego na białoruski zupełnie inaczej. Oto, np. wzór z rękopisu XVI. wieku, z przekładu Kroniki świata (Muzeum Czartoryskich Nr. 1273.):

Potom hospod' Boh ogniem swiet i ludi otnowit tako aż ziemia budiet jako kryształ prozroczysta, a ludie priimut uchwalennyi ciała, w kotorych żyti budut na naznaczenom miestie w miłości Boha wsiedzierżitiela. To ty riezci dawnij ucziel chriстіanski Łanktankij piisał w swojej posledniej głowie wybirajuezi od Siwił i prorokow żydowskich tu piszet..

Po polsku tak:

Potym Pan Bog przez ogień świat i ludzi odnowi tak, iż ziemia będzie jako kryształ przezroczysta, a ludzie wezmą uwielbione ciała, w których mieszkać będą na naznaczonym miejscu w łasce Boga wszechmogącego. Ty rzeczy Lactancius dawny doktor uczony krześcianański piisał w swojej ostatniej kapitule wybierając od Sybil i od żydowskich proroków (Kronika Świata, wyd. III, 136. w.).

Oto jak przekładano na język ruski!

Stanisław Ptuszycki.